

Franstalige politici in het Vlaamse televisienieuws: quantité négligeable?

Slechts één vierde van de federale politici die in het Vlaamse TV-nieuws aan bod komen, is Franstalig. Dat blijkt uit een onderzoek van het Elektronisch Nieuwsarchief (ENA) van de Universiteit Antwerpen en KULeuven dat alle uitzendingen van 19 uur van Eén en VTM archiveert sinds 2003. Als Franstalige politici op Eén en VTM aan bod komen, krijgen ze ook minder vaak het woord en zijn hun quotes gemiddeld vijf seconden korter dan de Nederlandstalige politici. Van de Franstalige politici in het televisienieuws, zijn het vooral ministers van de partijen MR en PS die de meeste aandacht wegkopen. Andere partijen, laat staan leden van de oppositiepartijen, krijgen daarentegen nauwelijks aandacht. Tussen 2003 en 2009 hoorden we van alle Franstalige politici Didier Reynders het meest, hij was in totaal bijna twee uur aan het woord. Reynders wordt gevolgd door Laurette Onkelinx en Elio Di Rupo.

Het Elektronisch Nieuwsarchief

Het Elektronisch Nieuwsarchief (ENA – www.nieuwsarchief.be) archiveert sinds 2003 alle nieuwsuitzendingen van 19 uur op Eén (VRT) en VTM op digitale wijze. Alle nieuwsuitzendingen worden ook gecodeerd: de nieuwsitems worden in detail bekeken en geanalyseerd. Op dit moment is het ENA met deze volledig digitale archivering zelfs internationaal een van de koplopers. Het ENA is een interuniversitair initiatief van de Universiteit Antwerpen en de KULeuven met Stefaan Walgrave (UA) en Marc Hooghe (KUL) als promotoren. De financiering gebeurt door een projectsubsidie van de Vlaamse minister van Media. Een eerste doel van het ENA is om nieuwsinhouden te analyseren en de bevindingen te rapporteren aan de Vlaamse overheid of ze op te nemen in wetenschappelijke publicaties. Een tweede doel is de data ter beschikking te stellen van de ruimere wetenschappelijke gemeenschap.

Technische fiche

Onderzoekperiode	2003 tot en met 2009
Aantal 19-uurjournaals (Eén en VTM)	N = 4.872
Aantal nieuwsitems	N = 107.649

Franstalige politici in het Vlaamse televisienieuws: quantité négligeable?

Julie De Smedt, Marc Hooghe & Stefaan Walgrave

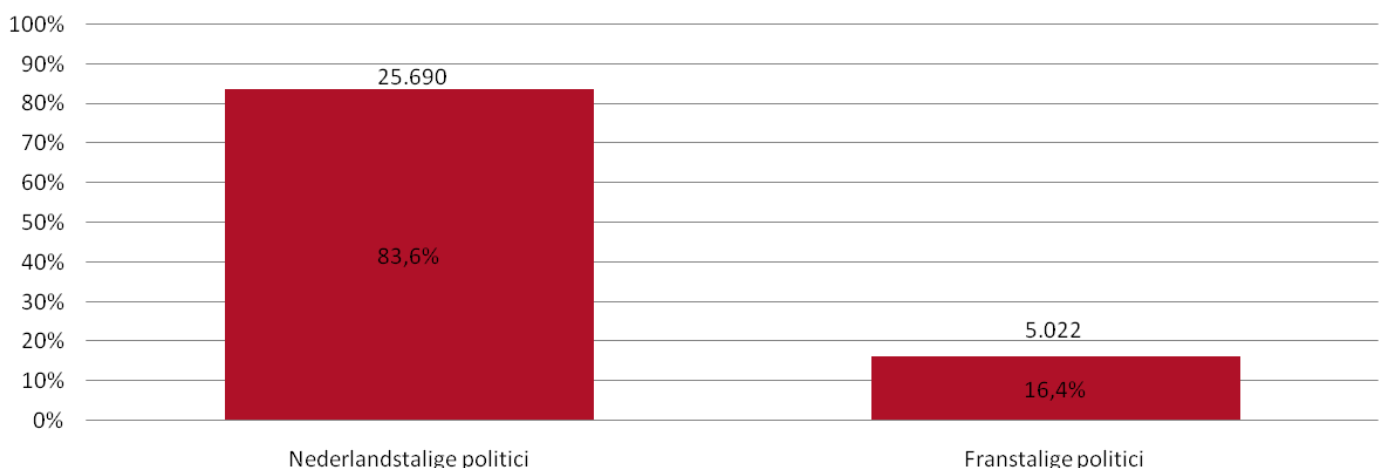
Nederlandstaligen en Franstaligen leven vaak in een andere politieke wereld, zo blijkt nog eens tijdens de huidige regeringsonderhandelingen. Daarbij wordt ook vaak verwezen naar de rol van de massamedia, die al te eenzijdig aandacht zouden hebben voor de eigen gemeenschap, en die onvoldoende oog zouden hebben voor wat er aan de andere zijde van de taalgrens gebeurt. De verkiezingen van 13 juni 2010 hebben in elk geval geleid tot twee volstrekt andere partijlandschappen. De Franstalige kiezer gaf een duidelijk mandaat aan de PS, terwijl aan Vlaamse kant de N-VA een grote verkiezingsoverwinning behaalde. Meer dan ooit lijken Nederlandstaligen en Franstaligen dus in een andere politieke wereld te leven, en af en toe duikt de vraag op of de twee gemeenschappen van ons land nog wel voldoende gemeenschappelijk hebben om een politiek compromis mogelijk te maken.

De media spelen in dit verband een belangrijke rol. In feite bestaan er in ons land twee publieke sferen: de Nederlandstalige politici richten zich tot de Vlaamse kranten en Vlaamse omroepen, en aan Franstalige kant gebeurt hetzelfde. De twee gemeenschappen lijken daardoor nog verder van elkaar te vervreemden. Tijdens de voorbije verkiezingscampagne van juni 2010 was er wel een poging om deze tweedeling te doorbreken. Eén en RTBF hadden het plan opgevat om één nationaal verkiezingsdebat te organiseren, dat dan tegelijk zou worden uitgezonden door beide omroepen. Het plan ging uiteindelijk niet door, omdat er vooral aan Franstalige kant bezwaar was tegen het uitnodigen van het Vlaams Belang. De gevoeligheden aan beide kanten van de taalgrens zijn wat dat betreft dus duidelijk anders.

In deze Nieuwsmonitor gaan we na hoeveel informatie de Vlaamse omroepen geven over de politiek in Franstalig België. Hebben de Vlaamse omroepen (Eén en VTM) de neiging enkel politici van de eigen taalgroep aan het woord te laten, of geven ze ook het woord aan politici van de andere taalgroep? We gaan er vanuit dat, om een politiek compromis mogelijk te maken, het nuttig zou zijn dat de Vlaamse omroepen voldoende berichten over wat er op politiek vlak gebeurt ten zuiden van de taalgrens (en natuurlijk vice versa). Doordat het ENA beschikt over een archief dat teruggaat tot 2003, kunnen we ook nagaan of de aandacht voor Franstalige politiek in België is gedaald of gestegen doorheen de tijd. Dit onderzoek baseert zich op alle nieuwsuitzendingen van 19 uur op Eén en VTM in de periode 2003-2009 (in totaal 4.872 uitzendingen en 107.649 nieuwsitems).

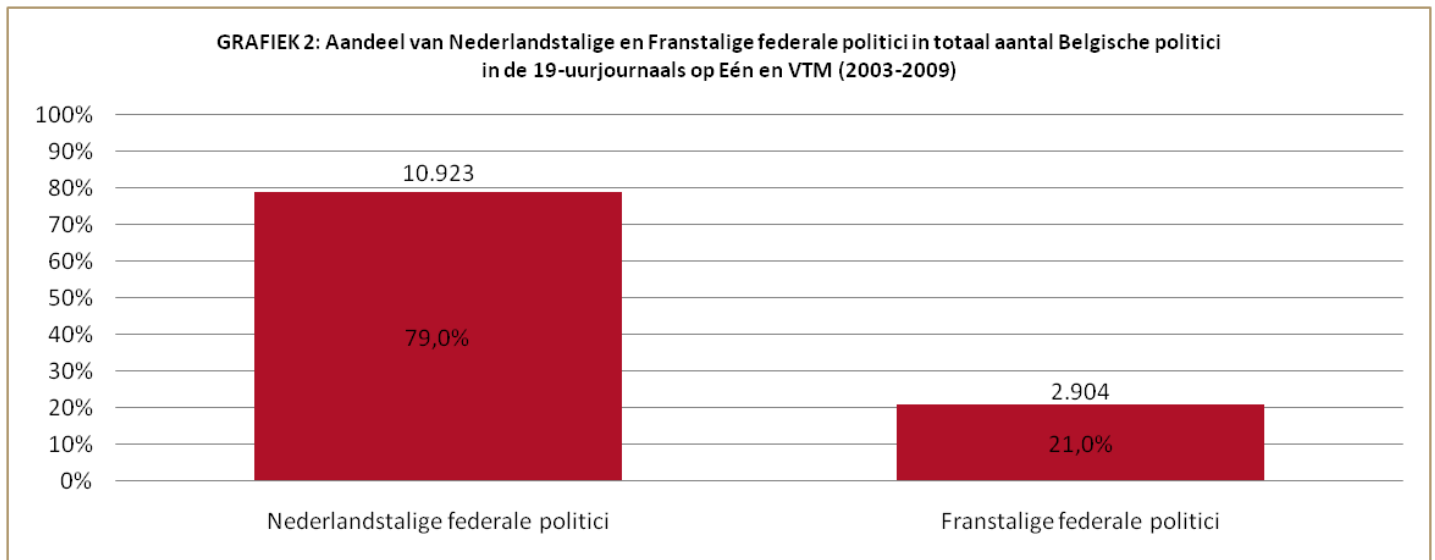
We kijken in eerste instantie naar hoe frequent Nederlandstalige en Franstalige politici in het Vlaamse televisienieuws aan bod komen. Een politicus komt 'in het nieuws' wanneer hij/zij bij naam genoemd wordt en/of effectief het woord krijgt. Grafiek 1 geeft aan dat Franstalige politici op het Vlaamse TV-nieuws veel minder aan bod komen in vergelijking met de Nederlandstalige politici. Slechts één op zes van alle Belgische politici in de Vlaamse televisiejournals is Franstalig.

GRAFIEK 1: Aandeel van Nederlandstalige en Franstalige politici in totaal aantal Belgische politici in de 19-uurjournals op Eén en VTM (2003-2009)

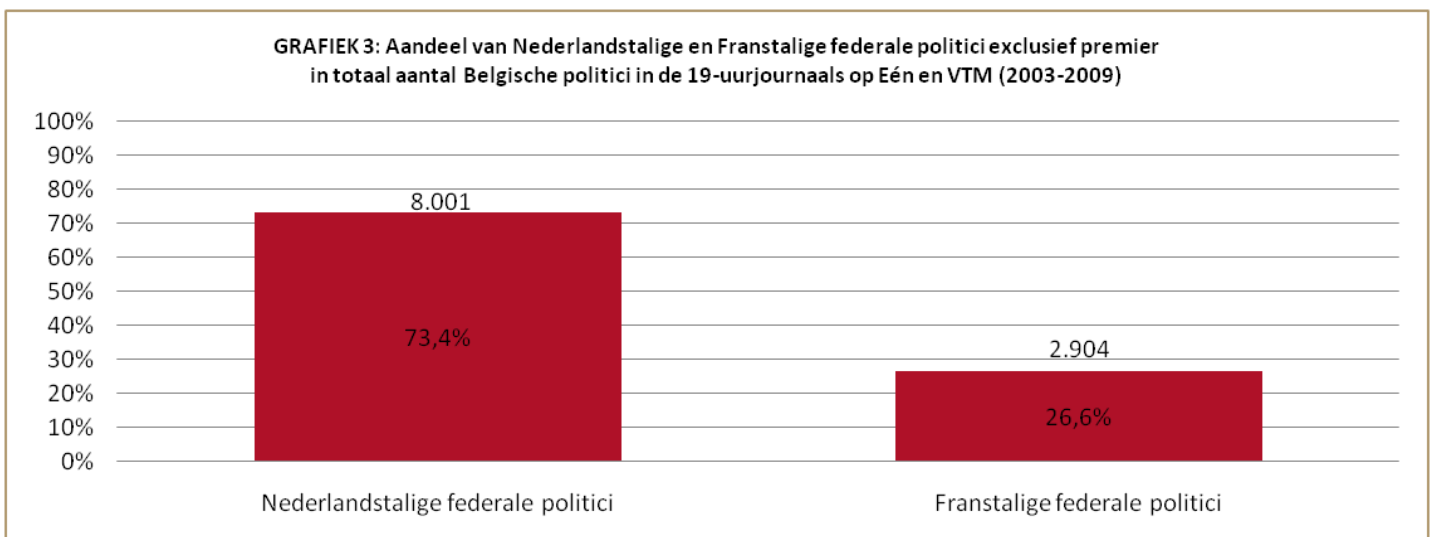

Het is natuurlijk logisch dat Eén en VTM niet veel aandacht besteden aan de burgemeester van Andenne (lokaal niveau) of aan de minister-president van de Franstalige Gemeenschap (regionaal niveau). Die Franstalige bestuursniveaus zijn voor Nederlandstaligen veel minder relevant. Specifiek voor de politici van het federale niveau, dus de Belgische regering en het Belgische parlement, verwachten we wel een ruimere Franstalige vertegenwoordiging, omdat we er kunnen van uitgaan dat de beslissingen op dit niveau door Nederlandstaligen en Franstaligen samen worden genomen en ook voor burgers van beide taalgroepen voelbare gevolgen hebben. Daarom beperken we ons verder tot de politici die actief zijn op het federale niveau: leden van de federale regering en de federale parlementsleden (Kamer en Senaat).

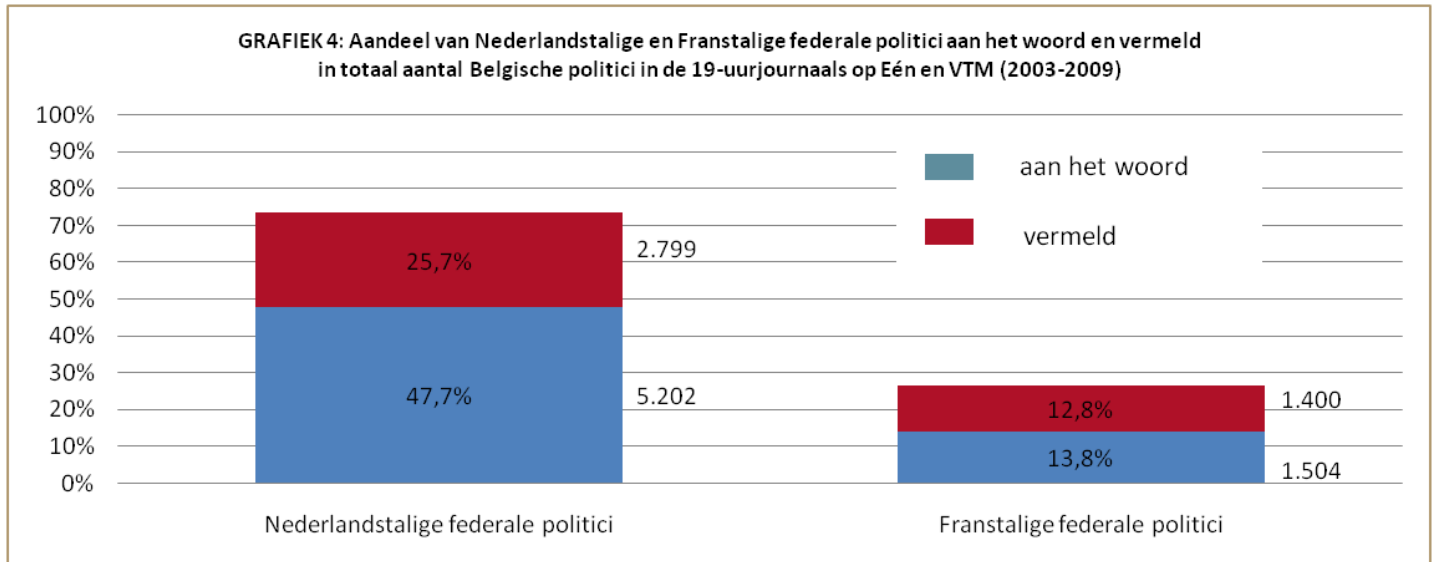
Grafiek 2 geeft de cijfers weer enkel en alleen voor de politici van het federale niveau. Het is duidelijk dat het verschil in media-aandacht tussen Franstalige en Nederlandstalige politici in het nieuws nog steeds erg groot is; eigenlijk maakt het weinig verschil of je de federale politici apart neemt of niet. Van alle federale politici die aan bod komen op VTM en Eén is 79 procent Nederlandstalig en slechts 21 procent Franstalig. De Franstalige politici komen dus slechts zijdelings aan bod in de Vlaamse televisiejournals, ze krijgen slechts een vijfde van de aandacht, hoewel ze, bijvoorbeeld, de helft van de federale ministers leveren (maar natuurlijk wel minder parlementsleden).

In de onderzoeksperiode van deze Nieuwsmonitor (2003-2009) was het premierschap steeds in handen van een Vlaming (Guy Verhofstadt, Yves Leterme en Herman Van Rompuy). Uit voorgaand onderzoek, ook in andere landen, blijkt dat een premier doorgaans erg veel aandacht wegkaapt in het nieuws. We kunnen de media-aandacht van Nederlandstalige en Franstalige politici dus beter met elkaar vergelijken door de premier buiten de analyse te laten. Als de (grote) aandacht voor de (Vlaamse) premier niet wordt meegerekend, blijven de verhoudingen nog steeds erg scheef. Grafiek 3 geeft aan dat 73% van de Belgische politici in het nieuws Nederlandstalig en 27% Franstalig is.

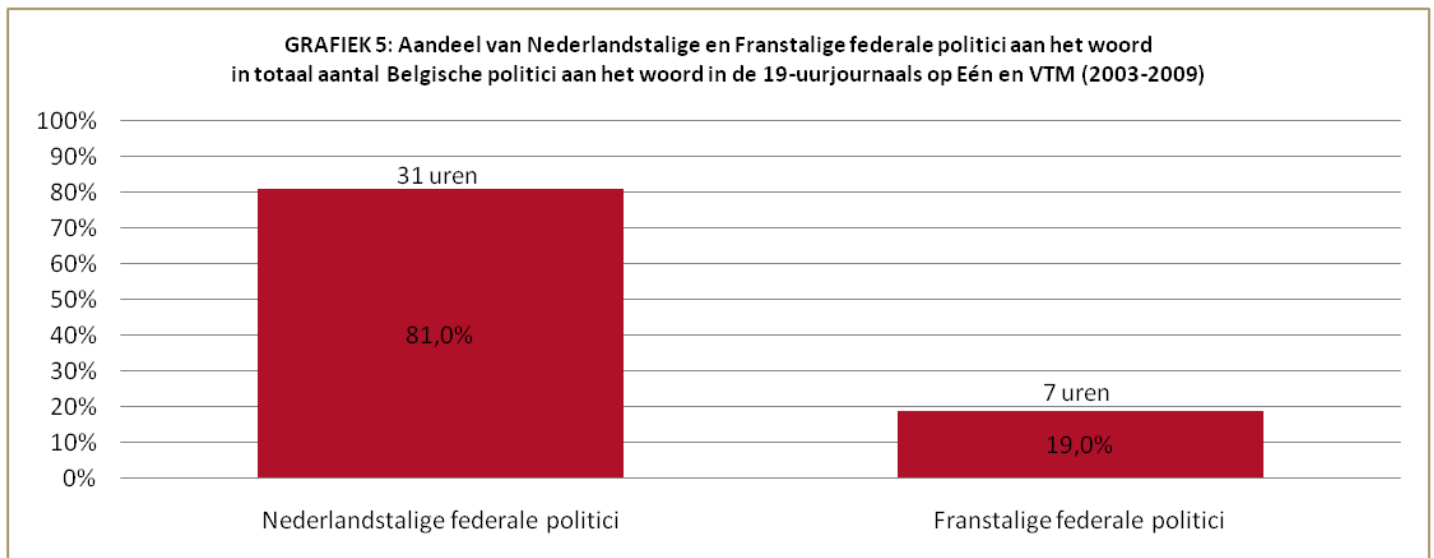

Tot hier toe werden de cijfers bekeken van alle politici die in het nieuws ‘aan bod komen’. Binnen de groep van politici die in het nieuws komen, kan natuurlijk een onderscheid gemaakt worden tussen politici die alleen vermeld worden zonder aan het woord te komen (‘Vermeld’) en politici die echt aan het woord komen (‘Aan het woord’). Grafiek 4 geeft aan dat, als Nederlandstalige politici in het nieuws komen, er veel meer kans is dan de Franstalige politici dat ze ook het woord krijgen (zie de verhouding tussen het blauwe en het rode gedeelte van de balk in Grafiek 4). Voor Nederlandstalige politici is de kans op een quote 65%, voor de Franstalige politici is het 52%. Franstaligen komen niet alleen veel minder in het Vlaamse nieuws, maar de kans dat ze effectief hun boodschap mogen verkondigen, is significant lager.

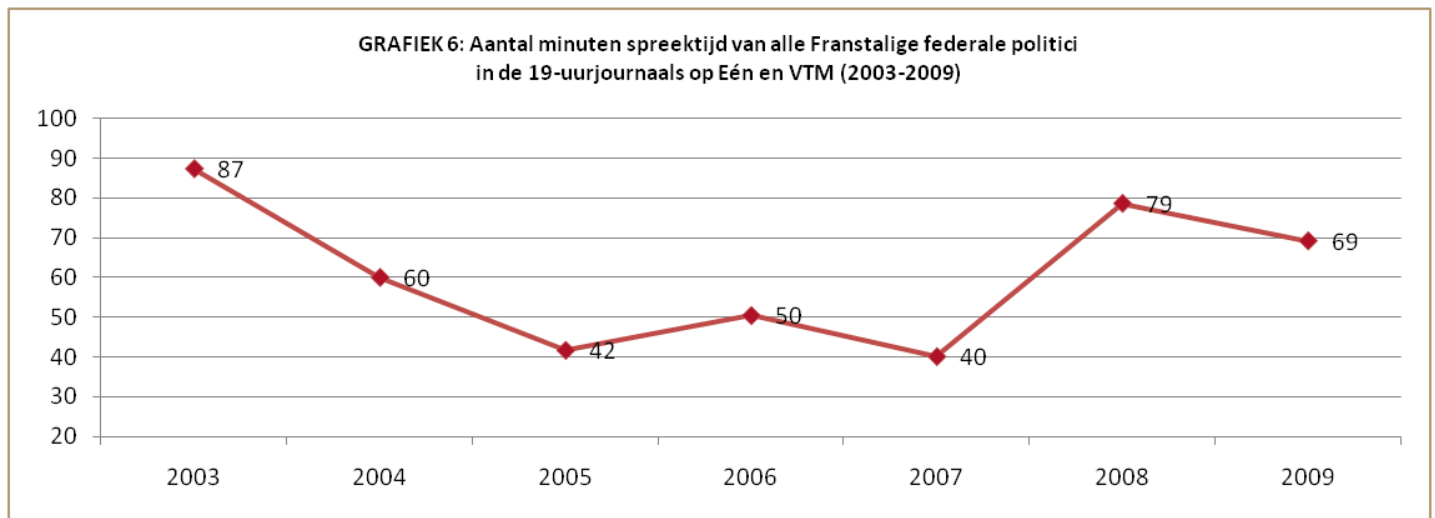

In het nieuws vermeld worden of aan het woord komen, is één zaak, de spreektijd die je krijgt, is nog een andere. De spreektijd is de tijd dat een actor aan het woord is in het nieuws. In het algemeen is de spreektijd van alle actoren in het nieuws erg kort en internationaal onderzoek geeft aan dat de quotes bovendien steeds korter worden. Hoe meer tijd een politicus krijgt om in de media zijn of haar verhaal te doen, hoe meer hij of zij de kans krijgt om zijn of haar zijde van de feiten te belichten en zijn of haar zichtbaarheid te vergroten. Misschien worden de Franstalige politici weinig vermeld en is de kans kleiner dat ze aan het woord komen maar krijgen ze, wanneer ze het woord krijgen, telkens ruim de tijd om hun ideeën te vertolken?

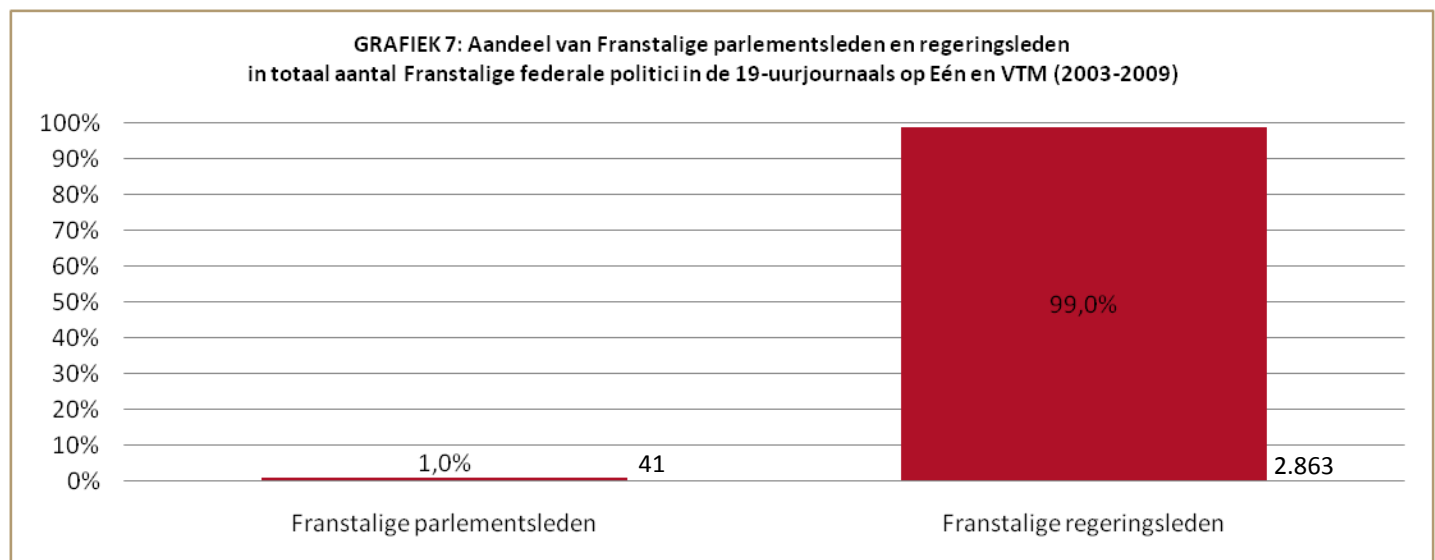
Onder de federale politici die aan het woord komen, krijgen de Franstalige politici gemiddeld minder spreektijd dan de Nederlandstaligen, respectievelijk 9 en 14 seconden wat een bijzonder groot verschil betekent. Grafiek 5 geeft de totale spreektijd van de Nederlandstalige en Franstalige politici weer. Alle Nederlandstalige politici samen hebben 2.483 minuten oftewel 31 uren gesproken op het Eén- en VTM-journaal in de periode 2003-2009. De Vlaamse kijker heeft veel minder Franstalige politici gehoord: 428 minuten oftewel 7 uren.

De voorbije analyses vergeleken Nederlandstalige met Franstalige politici, nu focussen we uitsluitend op de Franstalige politici. De totale spreektijd van Franstalige politici kan op jaarbasis bekeken worden, zodat we uitspraken kunnen doen over de evolutie van Franstalige politici op het Vlaamse TV-nieuws doorheen de tijd. Grafiek 6 geeft aan dat de Franstalige politici in 2003 samen bijna anderhalf uur op Eén en VTM spraken. In 2004 daalde de totale spreektijd met een derde om van 2005 tot en met 2007 te halveren in vergelijking met 2003. In 2008 steeg de totale spreektijd tot 80 minuten. In 2009 ten slotte is weer een daling merkbaar tot 70 minuten. De grafiek geeft aan dat er geen systematische tendens in de data aanwezig is. De aandacht voor Franstalige politici lijkt te zijn ingegeven door specifieke gebeurtenissen en evenementen. Het is niet zo dat de aandacht in de Vlaamse TV-journaals voor de Franstalige kant van de zaak systematisch gedaald is tijdens de voorbije zeven jaar (hoewel de hoogste score in het eerste jaar van de onderzoeksperiode zit).

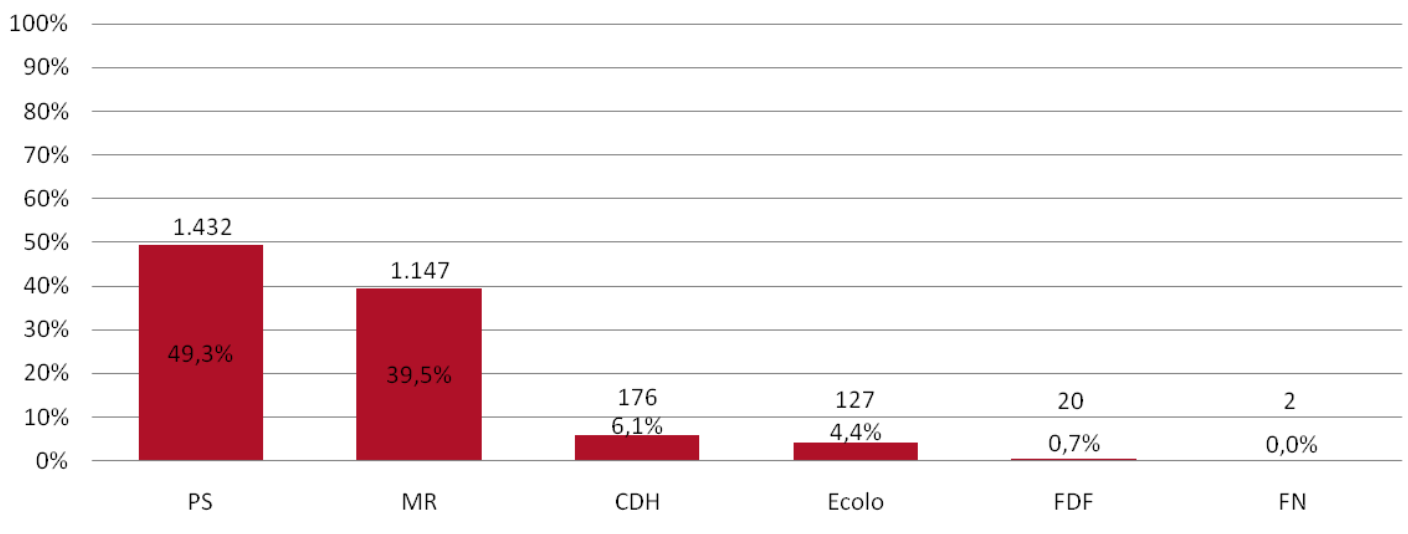

De Franstalige federale politici komen dus slechts beperkt aan bod in de Vlaamse nieuwsmedia, komen minder aan het woord en hun totale spreektijd verschilt van jaar tot jaar. Is er een verschil in media-aandacht tussen Franstalige federale regeringsleden en Franstalige federale parlementsleden? De resultaten wijzen er op dat de Vlaamse media zich enkel en alleen op de federale regeringsleden richten want van alle Franstalige federale politici die aan bod komen in de periode behoort maar liefst 99% tot de regering. Omdat de Franstalige parlementsleden nauwelijks media-aandacht krijgen, is het duidelijk dat de media-aandacht voor de Franstalige politiek in de Vlaamse media ook kwalitatief verschillend is van de aandacht voor de Vlaamse kant van de federale politiek. Het normale spel tussen regering en oppositie in Franstalig België komt nauwelijks in de Vlaamse media aan bod maar toch bestaat er aan Franstalige zijde evenveel verdeeldheid als aan Nederlandstalige zijde. Het beeld dat zo over de Franstaligen wordt gecreëerd, suggereert dat het politieke bestel aan Franstalige kant meer homogeen is dan aan Vlaamse zijde. Er zijn aan Franstalige kant alleen regeringspartijen en geen oppositie. Het is niet ondenkbaar dat dit bijdraagt tot de idee dat de hele Franstalige politiek een front is en dat alle Franstalige politici in wezen hetzelfde willen.

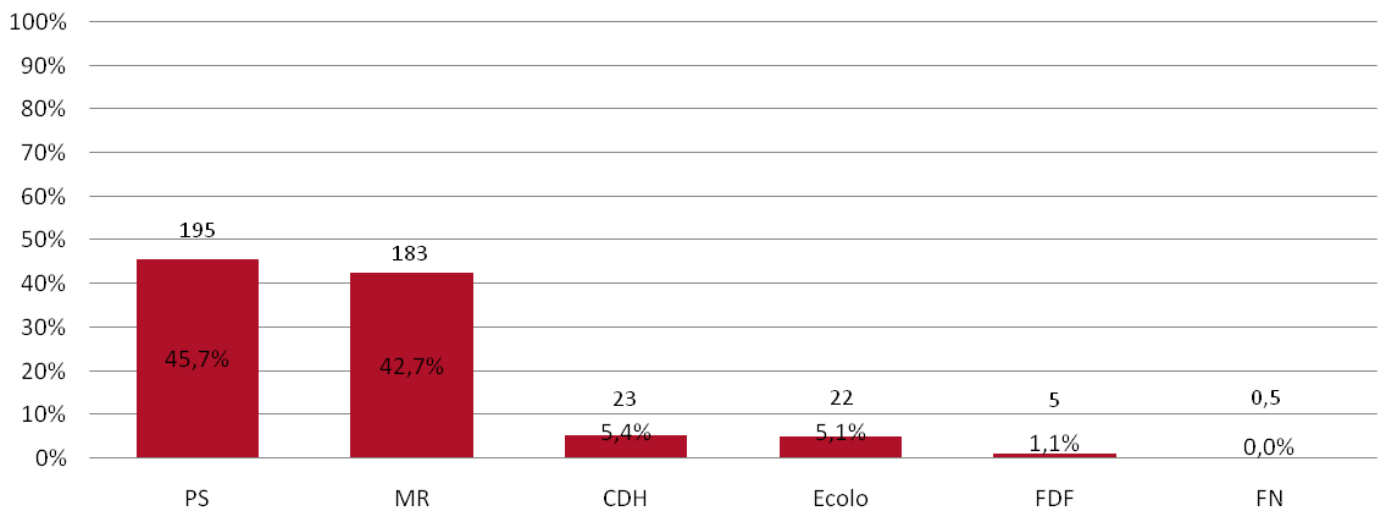
Dat vooral Franstalige regeringsleden aan bod komen, is duidelijk. Maar welke Franstalige partij krijgt dan de meeste media-aandacht in Vlaanderen? Dit wordt in Grafiek 8 getoond. Bijna alle Franstalige politici die in het Nederlandstalige televisienieuws komen, zijn van de PS of MR (respectievelijk 49% en 40%). De rest aandacht wordt verdeeld over CDH (6%) en Ecolo (4%). FDF en FN krijgen amper media-aandacht. Weeral wijzen de data dus op een soort van homogenisering van de Franstalige politiek. Tegen de verwachtingen in, zeker als we de laatste periode van communautaire crisis in ogenschouw nemen, is het resultaat van CDH tamelijk laag. We kunnen de geringe aandacht misschien verklaren door het feit dat, naast Joëlle Milquet, er geen ander boegbeeld van de CDH lijkt te zijn; of alvast geen boegbeeld dat het tot in het Vlaamse TV-nieuws schopt. Bovendien was CDH tijdens de onderzoeksperiode slechts twee jaar in de federale regering (die daarvoor in grote mate door PS en MR was samengesteld). En zoals bleek, krijgen vooral Franstalige regeringsleden aandacht in de media.

GRAFIEK 8: Aandeel van politici per Franstalige partij in totaal aantal Franstalige federale politici in de 19-uurjournaals op Eén en VTM (2003-2009)

Een politicus van de ene Franstalige partij krijgt meer spreektijd dan een politicus van een andere partij. Grafiek 9 toont de totale spreektijd van de politici van de verschillende Franstalige partijen. Politici van de PS kregen de meeste spreektijd op de Vlaamse televisiejournaals, namelijk 195 minuten oftewel 3,5 uur. De MR volgt de PS op met 183 minuten oftewel 3 uur. Politici van CDH en Ecolo kwamen amper aan het woord met respectievelijk 23 en 22 minuten. We zien dus eens te meer de dominantie van de regeringspartijen.

GRAFIEK 9: Aandeel van politici per Franstalige partij aan het woord in totaal aantal Franstalige politici aan het woord in de 19-uurjournaals op Eén en VTM (2003-2009)

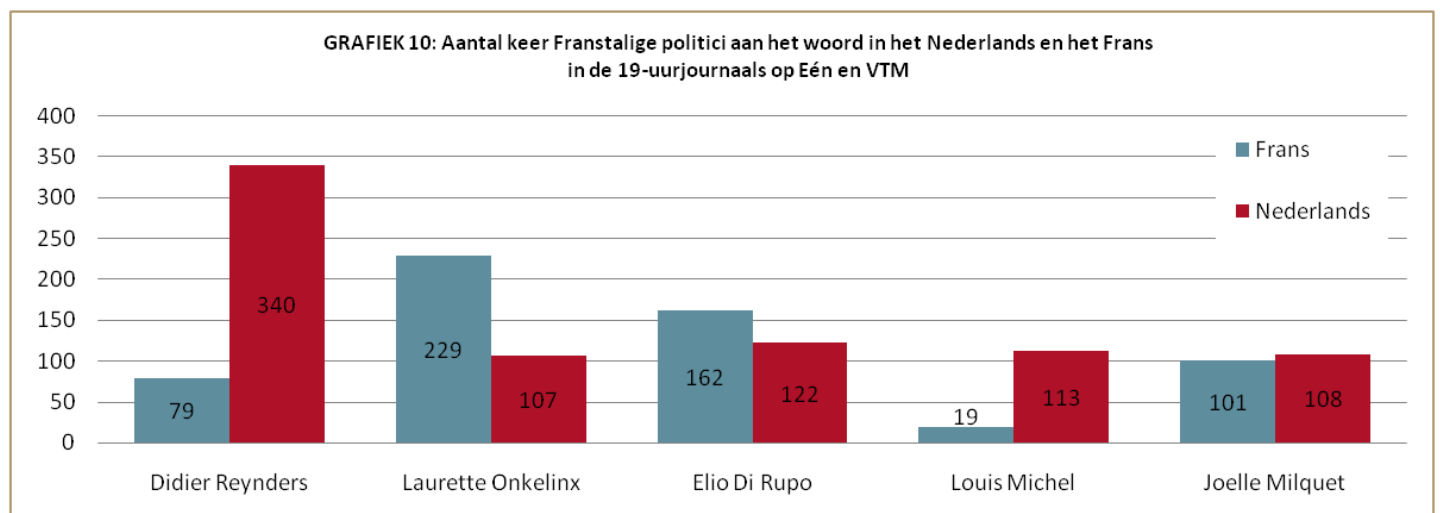

Totnogtoe hebben we geen aandacht besteed aan individuele politici maar alleen aan beide taalgroepen en aan de partijen in die taalgroepen. Maar er zijn natuurlijk redenen om te verwachten dat sommige Franstalige politici meer aandacht kunnen trekken van de Vlaamse media dan andere. Ze zijn misschien meer mediageniek, hebben meer politieke macht en zijn dus meer relevant, of spreken beter Nederlands? Welke Franstalige politicus kreeg het meeste media-aandacht op het Vlaamse televisienieuws? Tabel 1 geeft het antwoord.

TABEL 1: Top 10 van de Franstalige politici met de meeste spreektijd in de 19-uurjournaals op Eén en VTM (2003-2009)	
	Aantal minuten
Didier Reynders	118
Laurette Onkelinx	100
Elio Di Rupo	86
Louis Michel	48
Joëlle Milquet	46
Rudy Demotte	33
André Flahaut	26
Isabelle Durant	15
Olivier Maingain	14
Paul Magnette	11

Didier Reynders, lange tijd federaal minister van Financiën en partijvoorzitter van de MR, kreeg tijdens de onderzoeksperiode het meeste spreektijd op Eén en VTM met bijna 2 uur. Op nummer twee staat Laurette Onkelinx, federaal minister en topper van de PS tijdens de onderzoeksperiode. PS-voorzitter Elio Di Rupo bestrijkt de derde plaats. De voorbije zeven jaar hoorde de Vlaamse kijker hem bijna gedurende anderhalf uur. Louis Michel en Joëlle Milquet spraken beiden bijna één uur in het Vlaamse nieuws. Het is evident dat dit korte lijstje van Franstalige politici samenvalt met de absolute politieke toppers bezuiden de taalgrens. De macht en relevantie spelen dus zondermeer een rol in het toebedelen van aandacht.

Wanneer we verder inzoomen op de top 5 van Franstalige politici, wie van hen spreekt meer Nederlands of Frans op het nieuws? Grafiek 10 geeft de frequentie weer per taal. Opvallend is dat Didier Reynders die toch wel veruit het meeste aan het woord kwam, meestal Nederlands praatte. Laurette Onkelinx en Elio Di Rupo spreken meer Frans dan Nederlands. Het is dus plausibel dat de verdeling van de Vlaamse nieuwsaandacht voor Franstalige politici te maken heeft met de taal(on)kundigheid van de betrokken Franstalige politici. Dat Louis Michel, die in de tweede helft van de onderzoeksperiode in de nationale politiek geen grote rol meer speelde, toch zo hoog scoort, heeft allicht te maken met zijn uitstekende Nederlands.

We kunnen besluiten dat, globaal gezien, de Vlaamse televisiejournals geen realistisch beeld geven van de Belgische federale politiek. De Franstalige politici komen heel weinig aan bod, ook op het federale niveau waar ze ook voor de Vlaamse kijker relevant zijn en besluiten nemen die hen rechtstreeks aanbelangen. Bovendien krijgen Franstalige politici minder kans dan de Vlaamse politici om het woord tot de kijker te richten. Als ze in het nieuws en aan het woord komen, moeten ze het redden met minder spreektijd. De aandacht voor Franstaligen en Nederlandstaligen is ook kwalitatief verschillend: de dominantie van de regeringspartijen is totaal en parlement of oppositie krijgen aan Franstalige zijde zo goed als nooit de kans hun standpunt uit de doeken te doen.

In deze Nieuwsmonitor beschreven we de toch wel opvallende scheeftrekking in de Vlaamse berichtgeving over de Franstalige, Belgische politiek. We hebben het niet of nauwelijks gehad over de *oorzaken* van de toch wel opvallende onderbelichting van de Franstalige politici en partijen. Eerder onderzoek heeft aangetoond dat de Franstalige media meer aandacht besteden aan de Nederlandstalige politici dan omgekeerd. Dus de stelling dat de scheeftrekking simpelweg het gevolg is van een soort van 'normale' tendens om het eigen landsgedeelte te laten domineren in de berichtgeving lijkt niet helemaal plausibel. De taalbarrière speelt ongetwijfeld een zekere rol. De Franstalige politici die goed Nederlands praten (Reynders, Michel) komen veel op het Vlaamse scherm. Het grote verschil in media-aandacht tussen Nederlandstalige en Franstalige politici kan ook te wijten zijn aan de federale machtsverdeling. Machtige politici zijn relevant voor de media. Misschien is het feit dat de Nederlandstalige politici de laatste jaren de grootste portefeuilles beheerden (o.a. het premierschap, de minister van Binnenlandse Zaken, de minister van Buitenlandse Zaken en de minister van Begroting) mee de oorzaak van de onderaandacht voor de Franstalige politici. Ook is het niet uitgesloten dat de tendens tot het focussen op de eigen regio toeneemt met de concurrentie op de nieuws- en mediamarkt. Hoe competitiever de TV-markt, hoe meer nieuwsmakers de kijkers aan zich willen binden door actoren te tonen waar de kijkers een of andere band mee hebben.

Voorgaand onderzoek toont aan dat de Franstalige televisiejournals in verhouding meer berichten over Nederlandstalige politici dan vice versa. Nu de verkiezingen van 13 juni 2010 een ommekeer zouden kunnen teweeg brengen in de premierpost en het partijlandschap, valt te verwachten dat de media in de toekomst hun aandacht misschien anders gaan verdelen. Zullen de Vlaamse televisiejournals de machtsverdeling volgen door meer aandacht te besteden aan Elio Di Rupo en andere Franstalige federale politici?

Contact

Wenst u meer informatie over het ENNA of de Nieuwsmonitor, neem contact op met Julie De Smedt, medewerker van het Elektronisch Nieuwsarchief.

E-mail	nieuwsmonitor@ua.ac.be
Telefoon	03 265 57 60
GSM	0494 89 79 83